

УДК 72.01:002.2

Л. Г. ВАСИЛЕНКО

ПУБЛІКАЦІЇ ЗАРУБІЖНИХ АРХІТЕКТОРІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕРІОДИЦІ В 1920-ТІ- ПОЧАТКУ 1930-Х РОКІВ

Досліджуючи складний процес формування новаторської архітектури кінця 1920-х, початку 1930- х років в Україні, звертаємо увагу на важливий аспект, який відігравав значну роль в творчих контактах між вітчизняними і прогресивними зарубіжними архітекторами. Мова йде про публікації відомих того часу європейських архітекторів, художників, які відносилися до новітнього спрямування. Це фрагменти з теоретичних праць, статті (перекладені на українську мову) надруковані у вітчизняних виданнях зазначеного періоду.

Відомими і популярними на той час були часописи: «Современная архитектура», «Печать и революция» (Москва), «Зодчество», «Новая генерация», «Червоний шлях», «Будівництво» (Харків), «Жовтень» (Київ); газети: «Пролетарська правда», «Література і мистецтво», «Культура, література і мистецтво» (Київ).

Важливе місце в центральних та республіканських українських часописах відводилось статтям та проектам російських новаторів: М.Я.Гінзбурга, В.О. і О.О.Весніних, К.С.Мельнікова, Л.М.Лисицького, О.М.Родченка, В.Є.Татліна, К.С.Малевича. В двадцять роки широку популярність в нашій країні та за її межами отримали теоретичні обґрунтування основ конструктивізму в працях М.Я.Гінзбурга, М.О.Ладовського; Р.Хігера, О.Гана; Ле Корбюзьє, Тео ван Дусбурга та інших [1].

В зазначених періодичних виданнях в 20-і роки ХХ ст. публікувались також статті відомих закордонних авторів – архітекторів, художників. Вони були присвячені питанням теорії новаторської архітектури, методам проектування, впровадженню новітніх ідей в практику. Це були роботи авторів з країн: Бельгії, Голландії, Польщі, Німеччини, Чехословаччини, Франції, США.

Представлений в українських часописах інформаційний матеріал можна розподілити на такі рубрики, які стосувалися проблем проектування і ідей міста, формування нових типів будівель і промислових споруд; теорії і методів роботи, ролі функції в побудові форми; значення композиції, естетики і дизайна; зв'язка мистецтва (живопису) з архітектурою та інші. Для розуміння філософських питань взаємодії простору, форми, композиції великого значення набували статті художників-супрематистів: російського автора К.С.Малевича і голландця Т. ван Дусбурга [2].

Серед зазначених українських часописів провідне місце в пропаганді новаторських ідей в архітектурі і мистецтві належало «Новій генерації». Часопис

знайомив суспільство із прогресивним європейським і американським досвідом в архітектурі, поезії, мистецтві, театрі, літературі.

Щомісячник українських футуристів видавався з жовтня 1927 року до грудня 1930 року в Харкові. Пропагував «раціональну поезію та мистецтво без емоцій», відстоював ідеї інтернаціоналізму, раціоналізації, винахідництва. Редакційне угруповання цього збірника було проти «національної обмеженості, безпринципного упрощенства, буржуазних мод, провінціалізму, хуторянства, неуктва, еклектизму» [3,4, С.2].

Активними співробітниками часопису були фахівці з різних галузей, міст України і закордону, а саме з Харкова: художники В.Срмілов, А.Петри-цький; архітектори: О.Касьянов, І.І.Малозьомов, Г.О.Яновицький, Я.А.Штейнберг; інженер Ф.Кондрашенко; з Києва – С.М.Драгоманов, М. і Є.Холостенко; з Москви – художники О.Ган, О.Родченко, В.Є.Татлін; режисер О.Ейзенштейн, поет В.Маяковський; з Ленінграда – художник К.С.Малевич; з Парижа – E.Prampolini, з Берліна: I.Becher, R.Leonhard, Moholy Nagy, G.Walden [5].

Про активну творчу діяльність закордонних архітекторів дізнаємося з часописів: «Praesens» (Польща), «Stavba» (Чехословаччина), «Cahiers d'Arts» (Франція), «De Stijl» (Голландія) та інших.

Аналізуючи публікації того часу, бачимо, що найбільшу популярність в 20-ті роки серед новаторів України отримали ідеї Ле Корбюзьє. В статті «На переломі нової архітектури» автор розмірковував про індустріалізацію будівництва в нових соціально-економічних умовах; вважав необхідним для нового часу перехід до серійного виробництва архітектурних форм. Ле Корбюзьє писав: «Поки індустрія не заволодіє спорудою, ми знаходимось в темноті, урбанізм залишається в підручниках». Завдання архітекторів полягає у вивченні реальних життєвих ситуацій, пошуках «стандартної новизни» якою згодом заволодіє промисловість» [3, С.177].

В іншій статті «Нагадування архітекторам» (опублікована в «Новій генерації» № 2, 1930 р.) – уривок з книги «Vers une architecture» - Ле Корбюзьє проводить ідею поєднання діяльності архітектора і інженера. Фахівець нового часу має керуватися законами економіки, але не забувати про значення гармонії з природою [5].

Німецький автор Н.Вальден в статті «Мистецтво в Європі», написаної спеціально для українських мистецьких кіл, звертав увагу на участь фахівців у створенні нової архітектури, порівнював класичний світ мистецтва – новому, сучасному [5]. Пластичним особливостям нової архітектури були присвячені низки статей серед яких важливою була стаття Де Фрієза (Франція) «Пластична архітектура», в якій автор доводив, що побудова архітектурних форм подібна тому, як скульптор трактує людське тіло, як певну просторову реальність.

З періодичних видань зазначеного періода архітектори України дізнавалися про складності архітектурного життя в Чехословаччині, про діяльність представників лівого спрямування, серед яких провідне місце належить архітектору Карелу Тейге – активному пропагандисту функціоналізму в своїй країні. Його стаття «До теорії конструктивізму» вперше була опублікована в середині 20-х років в журналі «Stavba», а потім, в кінці двадцятих років в «Новій генерації». Зацікавленість цією роботою виникла в зв'язку з різними тлумаченнями природи виникнення новітньої архітектури і процесів її розвитку.

В архітектурно-мистецьких джерелах зазначеного періоду вагомими для фахівців були статті художників і суспільно-громадських діячів з країн Польщі, Німеччини, Франції. Німецький художник В.Баумайстер в статті «Дещо про площину» відзначав динамічність новітньої архітектури, яка відповідала ритмам сучасного життя виявляла роль площини і асиметрії [4].

Редактор Берлінського журналу новітнього спрямування «Der Sturm» Г.Вальден в статті «Мистецтво в Європі» (спеціально написаної для «Нової генерації»), порівнював класичне і сучасне мистецтво, закликав архітекторів і митців брати активну участь у створенні нової архітектури [4].

Для творчих контактів вагомим значення набували і періодичні закордонні видання, де також розглядалися питання розвитку функціоналізму в Європі. Завдяки часопису «Cahiers d'Arts» (Франція) з'явилася серія ілюстрованих альбомів, присвячених архітектурно-мистецькому життю Парижа [7].

Часопис «Praesens» (Польща) також був відомий українському читачеві. В ньому і на сторінках «Нової генерації» публікувались статті лідера функціоналізму архітектора С.Сиркуса, які теж уважно і критично вивчалися українськими фахівцями.

Публікації закордонних архітекторів в двадцяті роки дають уяву про те, яку увагу республіканські друковані органи приділяли думкам, ідеям, концепціям прогресивних митців Заходу.

Українська періодика не стояла обіч складних проблем розвитку нової архітектури, а активно включалася в загальний інтернаціональний процес. Архітектори України мали змогу через друковані органи – вітчизняні і європейські ознайомитися і критично осмислювати раціональні, позитивні і негативні моменти творчих робіт провідних митців Заходу. Окремі проблемні питання, що розглядалися в закордонних часописах, як вважали вітчизняні фахівці, потребували уважного вивчення і критичного ставлення.

Досліджений аспект важливий також і для сьогодення. Він дає нові, раніше мало відомі факти про роль українських новаторів в процесі новаторських пошуків, які носили міжнародний характер.

Список літератури

1. М.Я.Гинзбург «Стиль и эпоха» - в кн. «Мастера архитектуры об архитектуре». М.: Искусство, 1975, т.2. С.289-293.
2. Тео ван Дусбург «На пути к пластической архитектуре» - в кн. «Мастера архитектуры об архитектуре». М.: Искусство, 1972, С.280-283.
3. «Нова генерація», № 9, 1928 р., С.177.
4. «Нова генерація», № 1, 1927 р.
5. «Нова генерація», № 2, 1929 р.
6. «Строительная промышленность», № 4, 1930.
7. «Cahiers d'Arts» , 1926-1927. Paris.

Анотація

В статті на основі історичного матеріалу – періодичних видань УРСР і країн Заходу розглянутий аспект ролі публікацій прогресивних зарубіжних архітекторів в процесі творчих міжнародних контактів.

Аннотация

В статье на основе исторического материала – периодических изданий УССР и стран Запада рассмотрен аспект роли публикаций прогрессивных зарубежных архитекторов в процессе творческих международных контактов.